

POLEMIKA

Vysilující boj proti falešnému nebezpečí

Informační válku nevede jednostranně jen Rusko. I Západ využívá propagandu k dosažení svých cílů

VÁCLAV HOŘEJŠÍ
molekulární imunolog

Na můj článek *Propaganda ještě není válka* reagoval zvláštní zmocněnec ministerstva zahraničí pro odolnost a nové hrozby Jiří Šedivý polemickým článkem *Propaganda je součástí války* (LN 23. prosince).

Je pozoruhodné, že autor nepostřehl, co bylo jádrem mého článku. Tak tedy ještě jednou: Nelíbí se mi lehkovážné používání slova „válka“ v souvislosti s propagandou. Je tak těžké pochopit obavu, že zdomácní-li slovo válka jako cosi běžně přítomného v našem životě, může to přispívat k militarizaci veřejného mínění, a připravovat tak cestu ke skutečné válce?

Ať si vojenští teoretici rozebírají tenhle termín ve svých odborných časopisech, ale ať jím neotravují veřejný prostor. Trvám na tom, že můj názor a obavy jsou legitimní a nelze je odbýt arogantními slovy o „zmatené dojmologii“ a „neznalosti a diletantství“.

Pan Šedivý mi vytýká, že svůj názor (zdůrazňuji – názor, nikoli nějaké nezvratné tvrzení) vyslovuji „bez jakéhokoliv faktického důkazu“. Vždycky jsem si myslel, že je normální vyslovovat názory na základě dostupných informací a jejich subjektivního zhodnocení; domnívám se, že ve svém věku a se svým vzděláním a zkušenostmi jsem schopen takového rozumného zhodnocení.

Panu Šedivému neberu jeho názor, že je správné a žádoucí utvrzovat občany v tom, že skutečně vedeme jakousi první fázi války a že to slovo nepředstavuje nebezpečí – jen s takovýmto názorem zásadně nesouhlasím. Jiří Šedivý de facto mě obavy potvrzuje – píše totiž, že prvním cílem „informační války“ je naladit publikum na válečnou notu. Ano, přesně tak – o tom přece mluvím a toho se obávám.

Jsem jako oni

Jiří Šedivý se mylí, když tvrdí, že termín „hybridní válka“ se začal používat v roce 2014 v reakci na Gerasimovovu doktrínu. Ve skutečnosti byl používán již mnohem dříve několika americkými autory. Jiří Šedivý dále uvádí „nepřeborné“ příklady toho, jak se Rusko snaží oslabit naši „vůli k odporu, rozložit společenský a politický konsenzus, podkopat jednotu spojenectví, zastrašit“, jakož i „zamlžit skutečnost, odvést pozornost od vlastních nekalých či zločinných aktivit“, a vytýká mi, že opomím „mnohé další příklady ruských agresivních aktivit“. Snaží se čtenáře přesvěd-

Falešná záminka? Václav Hořejší tvrdí, že i Západ využívá propagandu ke svým cílům. Příkladem je podle něj invaze do Iráku v roce 2003, která byla odůvodněna mimo jiné tím, že režim Saddáma Husajna vlastnil zbraně hromadného ničení. Jejich existence se ale nepotvrdila. FOTO REUTERS

čit, že tu „hybridní“ válku vede jednostranně jen Rusko, zatímco my mluvíme jen pravdu, vyvrácíme ruské lži a naše občany informujeme objektivně. Jiří Šedivý totiž končí svůj polemický článek zvoláním: „Nebuďme jako oni. Proti lži nepoužívejme lež nebo lest a propagandistický klam.“ To vyznívá až tragikomicky, vzpomeneme-li třeba jen na onu Bushovu a Blairovu iráckou matku všech dezinformací, že režim Saddáma Husajna vlastnil zbraně hromadného ničení.

Aby bylo jasno – já ani trochu nezpochybňuji, že Rusko, právě tak jako jiné země, vyvíjí intenzivní propagandistickou činnost, která má podpořit jeho politické cíle. Je mi líto, ale myslím si, že lze velmi snadno nalézt obdobné příklady naší, tedy západní propagandy, hlavně té americké.

Je přece známo, že řada západních vládních i nevládních institucí podporuje různé ruské opoziční skupiny. Pokud se ale objeví podezření, že nějaký západní subjekt je přímo či nepřímo podporován z Ruska, je to námi (správně) považováno za odsouzené. V dobré pa-

Zdomácní-li slovo válka jako cosi běžně přítomného v našem životě, může to přispívat k militarizaci veřejného mínění

”

měti jsou například vystoupení řady evropských představitelů na kyjevském Majdanu v roce 2014 (zajímalo by mě, jak by reagovaly evropské vlády na podobná vystoupení členů ruské vlády na protivládních akcích v zemích EU).

Za obzvláště silnou zbraň v té „hybridní válce“ jsou považovány cílené dezinformace a lži, ke kterým se prý neuchylujeme. Ale samozřejmě, že uchylujeme – a zdaleka jedinou není ta již zmíněná irácká lež s katastrofickými následky pro miliony lidí.

Neustále také tvrdíme, že rusko-gruzínský konflikt v roce 2008 vyvolalo Rusko; skutečností je, že vyšetřovací skupina Evropské komise konstatovala, že konflikt začala Gruzie.

Při mluhových zprávách o ruských výhrůžkách pobaltským státům se zamlčuje, že souvisí jednak s tím, že tamní ruské etnické menšiny měly problémy s uznáním plnohodnotného občanství, ale hlavně se skandálním oslavováním tamních jednotek SS, které za 2. světové války bojovaly po boku nacistů a dopouštěly se masakrů Židů. Podobně se u nás ignorují ukrajinské oslavy banderovců, kteří páchali zločiny na tamních židovských a polských komunitách.

Překrucování historie

Specifickou kategorií překrucování faktů je komentování historických událostí. Oblíbenou mantrou je kupříkladu tvrzení o neustálé rozpínavosti Ruska; téměř nikdo ale neprovede srovnání rozlohy ruského impéria v roce 1914 a třeba v letech 1920, 1945 a 2000.

Kritizujeme v této souvislosti ruskou podporu abchazským, jihoosetským či

podněsterským separatistům – není to ale tak, že právě jako se Gruzie či Moldavsko emancipovaly od nadvlády Ruska, měli podobnou potřebu i obyvatelé těchto kvazistátů vůči Gruzii či Moldavsku?

Za překrucování té velmi čerstvé historie lze samozřejmě považovat i to, jak se komentuje Putinovo vládnutí v Rusku. Prakticky nikdo zde nereflektuje, že na konci Jelcinovy vlády bylo Rusko jen krok od naprostého kolapsu, který by mohl mít celosvětově katastrofální důsledky. Je smutné, že daleko silnější a stabilnější Západ, tedy vítěz studené války, nedokázal zvládnout tehdejší situaci s větší velkorysostí, Rusku skutečně účinně pomoci a hlavně respektovat i jeho bezpečnostní zájmy a obavy, jak ostatně doporučovala řada zkušených západních diplomatů.

Diplomacie namísto zbraní

Panu Šedivému bych rozhodně doporučil přečíst si článek Lubomíra Zaorálka na blogu Aktuálně.cz s názvem *Nespadněme do Thukydidovy pasti* o naší zahraniční politice. Autor se tam mimo jiné přimlouvá za „pohled do zrcadla“, tedy na to, co jsme v minulých letech dělali špatně a co děláme špatně dnes. I tento náš bývalý zkušený ministr zahraničí se podobně jako já domnívá, že se mezinárodněpolitická situace výrazně zkomplikovala, a to do značné míry naším vlastním přičiněním. Doslova říká: „Těžko můžeme naříkat, kolik dezinformací a lží je kolem nás, když jsme s nimi ani my nešetřili.“

V té nynější diskusi nepadla jedna zásadní otázka – co konkrétně máme považovat za ohrožení naší země Ruskem, popřípadě Čínou? Opravdu si někdo myslí, že nám od těchto zemí hrozí nějaké násilné podmanění, kterému bude potřeba zabránit vojenskými prostředky? Stejně jako ve svém původním článku bych chtěl i zde zdůraznit, že nemám naprosto žádné důvody nějak „fandit“ Rusku, že mi tamní autoritářský režim prostrlostly s konzervativním pravoslavním není nikterak sympatický.

Jsem přesvědčeným stoupencem myšlenky Evropské unie a hrozně rád bych se dožil federativních Spojených států evropských. A právě proto mi velice záleží na tom, abychom se nevyvíjeli falešnými zápasy proti imaginárním ruským a čínským nebezpečím, abychom neutráceli nemyslně peníze na vojenské výdaje a namísto toho raději kladli důraz na efektivní evropskou i národní diplomacii a na využití toho, čemu se říká „soft power“, tedy lákavý příklad kultury, prosperity, svobody a rozvinuté občanské společnosti pro ty, kteří v těchto oblastech za Evropou více či méně zaostávají.

DISKUSE

Hledejme smír s Íránem. I kvůli obchodu

MARTIN TLAPA
náměstek ministra
zahraničních věcí

Eskalace napětí mezi USA a Íránem způsobila ve světě byznysu značný rozruch. Cena zlata překročila po téměř sedmi letech hranici 1600 USD za troyskou unci a akcie nejziskovější firmy světa Saudi Aramco se propadly na nejnižší úroveň od jeho vstupu na trh.

Největší hrozbou pro světovou ekonomiku zůstává plnohodnotný vojenský konflikt, ten je však našťastí nepravděpodobný. Vyostřená situace může postihnout české firmy, které obchodují s Íránem, a to v důsledku sankcí, které Američané ještě zvýší. Konflikt může ovlivnit negativně český obchod

se zeměmi regionu. Vzhledem ke koncentraci našeho obchodu na jiné trhy však tento vliv nebude zásadní.

Další růst napětí mezi USA a Íránem by bezesporu znamenal ohrožení světové ekonomiky a negativně ovlivnil její růst. Největší hrozbou jsou reciproční útoky mezi Íránem a USA a případný plnohodnotný vojenský konflikt, který by mohl vést až ke kolapsu iránské ekonomiky. Dlouhodobý konflikt mezi USA a Íránem by měl navíc ekonomické důsledky v širším měřítku. Agentura Moody's hovoří o případném „širokém hospodářském a finančním šoku“.

Scénář přímé vojenské konfrontace však nepovažujeme za příliš pravděpodobný, reálnou hrozbou pro světovou ekonomiku je nicméně ohrožení ropné infrastruktury. Zvýšené napětí v regionu má totiž značný vliv na dopravu v Perském zálivu, především v oblasti Hormuzského průlivu, kde je přepravo-

váno okolo 20 procent vytěžené ropy na světě. Množství přepravované ropy, která plyne především do Číny, Indie a Japonska, je objemem asi dvakrát větší než veškerá produkce USA. Ohrožení, omezení nebo uzavření této oblasti by tak mělo značný dopad na světovou ekonomiku a potažmo i na Čínu.

Zranitelný region

Omezení v Perském zálivu by mohlo zvednout ceny ropy o 5–10 USD za barel, další vojenská eskalace nebo kompletní uzavření Hormuzského průlivu by pak mohly dostat cenu ropy až na 150 USD za barel (historicky nejvyšší hodnota je 145,93 USD z roku 2008). Tento „ropný šok“ by pak znamenal zvýšení inflace v zemích OECD o 3,5–4 procenta. Rovněž v případě cen ropy je dnes ale situace jiná než v době kritické závislosti na ropě ze Zálivu v 70. letech. Dnes ze zemí Blízkého vý-

chodu pochází jedna třetina světové produkce, naopak narostl export ropy z USA (od roku 2014 navýšení o skoro 300 procent na 4,3 procenta světové produkce v roce 2018) a dalších zemí.

Vyostřená situace v regionu může mít negativní dopad na aktivity českých firem v Íráně a regionu. Například v sousedním Iráku se dlouhodobě podílí české firmy na obnově infrastruktury a průmyslových zařízeních. Stejně tak jsou české firmy aktivní v iráckém Kurdistanu. Dopad na obchod českých firem s Íránem, kde český vývoz v roce 2018 dosáhl 1,5 miliardy Kč, mohou přinést i další sankce, o kterých se hovoří. Americký prezident Donald Trump 8. ledna 2020 oznámil rozšíření sankčních opatření vůči Íránu, což pravděpodobně povede k dalšímu zúžení možností pro vzájemný obchod třetích zemí s Íránem. Navíc americká administrativa vyžaduje dodržování svých sankcí

od evropských firem a praktické nástroje na obcházení těchto sankcí ze strany EU nejsou dosud účinné.

Podíváme-li se na naše hlavní obchodní partnery v regionu, zjistíme, že v roce 2018 putovalo do regionu Blízkého a Středního východu české zboží v celkové hodnotě 65 miliard korun. V případě Iráku a Jordánska dosahoval český vývoz 1 a 1,1 miliardy korun, do Libanonu bylo vyvezeno zboží za 1,4 miliardy. Z porovnání s dalším regionálním obchodním partnerem, Izraelem, kde český vývoz v roce 2018 činil 22 miliard, je však zřejmé, že český vývoz je dlouhodobě více koncentrován na jiné trhy regionu.

Přestože obavy z přímého konfliktu USA a Íránem jsou nižší, celý region zůstává zranitelný. Hledání diplomatického urovnání konfliktu má nejen bezpečnostní a politický význam, ale také význam ekonomicko-obchodní.